

Nationell redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete

2010

Folkbildningsrådet

Nationell redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2010

© Folkbildningsrådet 2011

Sammanfattning

Rapporten *Nationell redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2010* presenterar en sammanställning av folkhögskolors respektive studieförbunds kvalitetsarbete och hur arbetet har utvecklats sedan föregående redovisningstillfälle. Det är tredje gången Folkbildningsrådet sammanställt och analyserat folkhögskolors och studieförbunds kvalitetsredovisningar, vilket möjliggör jämförelser under perioden 2007–2010.

Folkbildningsrådets slutsatser:

- Folkhögskolornas och studieförbundens kvalitetsredovisningar visar en tydlig utveckling från idé till genomförande i kvalitetsarbetet.
- Det föreligger ett fortsatt behov av att stärka formerna för utvärdering och hur dess resultat och lärdomar tas tillvara i den fortsatta verksamheten. Vidare indikerar rapporterna att redovisningen av de effekter som kvalitetsarbetet ger bör stärkas.
- Folkhögskolorna bör fortsätta att förstärka deltagarinflytandet i kvalitetsarbetet samt utveckla kvaliteten i allmän kurs med betoning på systematik.

- Studieförbunden bör försätta att utveckla kvaliteten i verksamhet med medlemsorganisationer och samverkansorganisationer, med betoning på systematik och anordnarskap. Vidare bör studieförbunden fortsätta att stärka förankring och delaktighet i kvalitetsarbetet inom avdelningar, regioner och/eller distrikt.
- I kvalitetsredovisningarna ska tydligt framgå hur resultat av internkontroll och särskilda granskningar beaktas i studieförbundens och folkhögskolornas kvalitetsarbete.

Med denna rapport avslutar Folkbildningsrådet uppbyggnadsperioden för utveckling, uppföljning och redovisning av folkbildningens systematiska kvalitetsarbete som har pågått 2007–2010. Arbetet kommer att fortsätta enligt *Plan för redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2011–2014* (bilaga 5).

Innehåll

Inledning	5
Definition av systematiskt kvalitetsarbete	5
Syfte och utgångspunkt för rapporten	5
Metod	6
Disposition	6
Folkbildningsrådets arbete med kvalitetsfrågor 2007–2010	7
Generella reflektioner	7
Folkbildningsrådets uppföljning av kvalitetsredovisningar	8
Övrigt kvalitetsarbete under 2010	8
Folkbildningsrådets sammanfattande slutsatser och förslag på åtgärder	9
Folkhögskolornas kvalitetsarbete	10
Självvärderingar	11
Folkbildningsrådets analys	13
Studieförbundens kvalitetsarbete	17
Självvärdering	17
Folkbildningsrådets analys	20
Bilagor	24
Bilaga 1. Bedömningskriterier för folkhögskolornas redovisningar	24
Bilaga 2. Bedömningskriterier för studieförbundens redovisningar	25
Bilaga 3. Anvisningar för den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete 2010 – folkhögskolor	26
Bilaga 4. Anvisningar för den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete 2010 – studieförbund	27
Bilaga 5. Plan för redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2011–2014	28

Inledning

I folkbildningspropositionen *Lära, växa, förändra* (2005/06:192) uppmanas folkbildningen att utveckla kvalitetsarbetet. Det är studieförbunden och folkhögskolorna som utför kvalitetsarbetet. Folkbildningsrådet utformar gemensamma utgångspunkter, stödjer folkhögskolor och studieförbund i processen, samt följer hur kvalitetsarbetet utvecklas över tid. Målsättningen är att inom folkbildningen utveckla en kultur där systematiskt kvalitetsarbete ses som en viktig och naturlig del i den löpande verksamheten. Sedan 2007 har Folkbildningsrådet tillsammans med folkhögskolor och studieförbund arbetat med detta utifrån ambitionen att alla folkhögskolor och studieförbund ska ha ett systematiskt kvalitetsarbete år 2011. Enligt regeringens riktlinjer 2010 ska Folkbildningsrådet särskilt kommentera de uppföljnings- och utvärderingsinsatser som görs avseende verksamhetens kvalitet.

Definition av systematiskt kvalitetsarbete

Systematiskt kvalitetsarbete enligt Folkbildningsrådet är att man inom en verksamhet regelbundet och noggrant dokumenterar och analyserar, för att sedan vidta åtgärder som förbättrar verksamheten. Att kvalitetsarbetet är systematiskt innebär att det är en ständigt pågående aktivitet samt att den information som används samlas in, bearbetas och

analyseras på ett tillförlitligt och noggrant sätt. Det systematiska kvalitetsarbetet omfattar såväl administration som verksamhet och innehåll.

Syfte och utgångspunkt för rapporten

Syftet med denna rapport är att:

- Beskriva utvecklingen av folkhögskolors och studieförbunds kvalitetsarbete inom den egna verksamheten
- Beskriva hur folkhögskolor och studieförbund i sitt kvalitetsarbete förhåller sig till de fyra syftena och de sju verksamhetsområdena som är statens motiv för stöd till folkbildningen
- Ge en samlad och analyserad bild av ovanstående

Rapporten bygger på de redovisningar som den 1 juli 2010 inkommit till Folkbildningsrådet från nio¹ studieförbund och 148² folkhögskolor, där de

1 Från den 1 juli 2010 finns totalt tio studieförbund i och med att Kulturens bildningsverksamhet blev statsbidragsberättigad. Kulturens bildningsverksamhet ingår dock inte i denna redovisning.

2 Från och med 2010 finns totalt 150 folkhögskolor i och med att Kista folkhögskola och Agnesbergs folkhögskola blev statsbidragsberättigade. Kista och Agnesbergs folkhögskolor ingår dock inte i denna redovisning.

beskriver hur kvalitetsarbetet har utvecklats sedan föregående redovisningstillfälle, med särskild betoning på *åtgärder* till följd av kvalitetsarbetet. Folkbildningsrådets analys tar sin utgångspunkt i de observationer och rekommendationer som gjordes i 2009 års rapport, men ser även till utvecklingen över en längre period. Det är nu tredje gången som folkhögskolor och studieförbund gör en särskild kvalitetsredovisning till Folkbildningsrådet, vilket möjliggör en jämförelse över tid.

Denna rapport omfattar sammanfattande redovisning och analys. På Folkbildningsrådets hemsida presenteras konkreta exempel från folkhögskolors och studieförbunds kvalitetsarbete.

Folkbildningsrådet gjorde bara små förändringar i anvisningarna för kvalitetsredovisningen mellan 2009 och 2010, eftersom fokus under det senaste året har legat på utvärdering och ny strategi. Med denna rapport avslutar Folkbildningsrådet den uppbyggnadsperiod av folkbildningens systematiska kvalitetsarbete som har pågått 2007–2010. En plan för den fortsatta kvalitetsuppföljningen har tagits fram – ”*Plan för redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2011–2014*” (se bilaga 5).

Metod

Folkbildningsrådet har bedömt, sammanställt och analyserat folkhögskolors och studieförbunds redovisningar av sitt kvalitetsarbete. De anvisningar som ligger till grund för folkhögskolornas och studieförbundens redovisningar presenteras i bilaga 3 och 4. En förändring från tidigare redovisningstillfällen är att Folkbildningsrådet lagt fokus på utvecklingen av kvalitetsarbetet. Sedan tidigare redovisningar har Folkbildningsrådet en tydlig bild av hur folkhögskolors och studieförbunds modeller och metoder för kvalitetsarbete ser ut. I 2010 års redovisningar ligger betoningen på åtgärder till följd av kvalitetsarbetet.

De bedömningskriterier som Folkbildningsrådet använt har utvecklats inför 2010, men möjliggör en jämförelse med 2009 års redovisning.

*Referensgruppen för den nationella kvalitetsredovisningen*³ har haft en viktig funktion genom hela processen med att utveckla former för kvalitetsredovisning, vid framtagande av anvisningarna för kvalitetsredovisningen 2010 liksom av planen för redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2011–2014.

Disposition

Rapporten inleds med en sammanfattande beskrivning av hur Folkbildningsrådet arbetat med kvalitetsfrågor sedan 2007. Därefter följer en sammanställning av slutsatser och rekommendationer för det fortsatta kvalitetsarbetet. Rapporten avslutas med en fördjupad redovisning och analys utifrån årets kvalitetsredovisningar uppdelat på Folkhögskolor respektive Studieförbund.

Till rapporten finns följande bilagor:

- Bilaga 1. *Bedömningskriterier för folkhögskolornas redovisningar*
- Bilaga 2. *Bedömningskriterier för studieförbundens redovisningar*
- Bilaga 3. *Anvisningar för den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete 2010 – folkhögskolor*
- Bilaga 4. *Anvisningar för den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete 2010 – studieförbund*
- Bilaga 5. *Plan för redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2010–2014*

³ Referensgruppen tillsattes 2008 med uppdraget att bistå Folkbildningsrådet i processen med den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete. Gruppen har bestått av två representanter från RIO, en representant för SKL samt tre representanter från Folkbildningsförbundet

Folkbildningens arbete med kvalitetsfrågor 2007–2010

Generella reflektioner

Folkbildningsrådets erfarenheter av de senaste årens arbete med kvalitetsfrågor är generellt sett mycket goda. Under det första året gjordes en stor satsning på att lyfta frågan om systematiskt kvalitetsarbete för att informera och inspirera till utveckling inom detta område. Konferenser anordnades och processer tog sin början. I det utvecklingsarbete som sedan tog vid blev det för Folkbildningsrådet tydligt att det handlade om processer som inte kan skyndas fram eller tryckas på ”uppifrån”. Varje folkhögskola och studieförbund måste äga sin egen process utifrån sina egna förutsättningar.

En viktig förutsättning för processen har varit tydlighet i rollfördelning mellan Folkbildningsrådet och folkhögskolor/studieförbund. Utifrån de krav som fastställs i folkbildningspropositionen har Folkbildningsrådet lyft kravet på systematiskt kvalitetsarbete inom folkbildningen, sökt skapa förutsättningar för folkhögskolor och studieförbund att utveckla system och metoder för detta, och samtidigt varit noga med att poängtera att ansvaret för att göra det ligger hos den enskilda folkhögskolan eller studieförbundet. I detta utvecklingsarbete har nätverkande och samverkan uppmuntrats som metod. Exempelvis avsattes under perioden 2007–2009 resurser för att folkhögskolor och studieförbund skulle kunna ta gemensamma initiativ till ömsesidigt lärande och samarbete i metodut-

veckling. Detta har fungerat som en positiv kraft för utveckling och stärkande av det systematiska kvalitetsarbetet inom folkbildningen. Vi ser också att samverkan fortsätter även efter att extern finansiering avslutats.

När frågan om krav på systematiskt kvalitetsarbete ställdes fanns det inledningsvis en oro inom folkbildningen för att detta skulle komma att utvecklas till fasta modeller med styrande indikatorer, som skulle kunna resultera i en icke önskvärd likriktning av verksamheten. En grundlig dialog fördes mellan alla inblandade parter som ledde fram till en förståelse för och syn på stärkt kvalitetsarbete som ett sätt för varje aktör att möjliggöra ännu större tydlighet i sin egen profil. Folkbildningsrådets generella uppfattning är att folkhögskolors och studieförbunds inställning till systematiskt kvalitetsarbete har förändrats i positiv riktning under perioden. Vartefter man har sett nyttan av det, har man allt mer gjort det till sitt eget och som en självklar del i den egna verksamheten.

Såväl folkhögskolor som studieförbund har överlag en positiv bild av den treåriga uppbyggnadsprocessen. Man anser att den har bidragit till att utveckla kvalitetsarbetet, att den egna ledningen har varit aktiv och engagerad, att formerna för rapportering till Folkbildningsrådet fungerat väl och att Folkbildningsrådets rapporter ger en korrekt beskrivning och analys av folkbildningens kvalitetsarbete.

Från folkhögskolorna finns en efterfrågan på mer konkreta exempel på hur man tar sig an kvalitetsarbetet och dess metoder. Studieförbunden efterlyser återkoppling från Folkbildningsrådet på de egna redovisningarna, i muntlig och skriftlig form.

Folkbildningsrådets uppföljning av kvalitetsredovisningar

Sedan 2007 har folkhögskolor och studieförbund årligen rapporterat hur man arbetar med kvalitetsfrågor inom sin verksamhet och Folkbildningsrådet har gjort en bedömning av dessa redovisningar utifrån bedömningskriterier (se bilaga 1 och 2). En återkoppling sker i samband med de uppföljningsbesök som Folkbildningsrådet gör årligen hos tio folkhögskolor, tio lokala studieförbund och hos de centrala studieförbundskanslierna. Genom besöken får Folkbildningsrådet en fördjupad kunskap om kvalitetsarbetet i praktiken och kan följa hur studieförbunden hanterar kvalitetsarbetet inom sina avdelningar/regioner.

Folkbildningsrådet gör även en särskild uppföljning av de folkhögskolor och studieförbund som bedöms ha brister i sitt kvalitetsarbete. År 2007 gjorde Folkbildningsrådet bedömningen att tio procent av folkhögskolorna och ett studieförbund hade brister i sitt kvalitetsarbete. 2009 bedömdes fem procent av folkhögskolorna samt två studieförbund ha brister i sitt kvalitetsarbete. År 2010 ligger andelen folkhögskolor kvar på fem procent och ett av studieförbunden bedöms fortfarande ha brister i sitt kvalitetsarbete. Orsakerna till dessa brister är bland annat rektorsbyten, ekonomisk instabilitet och personalomsättningar. Folkbildningsrådet har under 2010 haft uppföljningsmöten med de folkhögskolor och studieförbund som vid 2009 års redovisning bedömdes ha brister. Folkbildningsrådet kommer under 2011 att följa upp de folkhögskolor och studieförbund som hade brister enligt 2010 års redovisning.

Övrigt kvalitetsarbete under 2010

Folkbildningsrådet har arrangerat tre konferenser för folkhögskolor och studieförbund för att återföra resultaten från föregående års redovisningar. Konferenserna har använts för att utvärdera den treåriga processen med den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete och workshops har genomförts om hur kvalitetsarbetet kan se ut i ett framtidsperspektiv.

Folkbildningens intresseorganisationer har under året genomfört följande aktiviteter för att utveckla folkhögskolors och studieförbunds kvalitetsarbete:

- Folkbildningsförbundets *Kvalitetsgrupp* har inlett ett arbete för att stimulera till utbyte mellan studieförbunden när det gäller utveckling av det systematiska kvalitetsarbetet. Genom att studieförbunden valt olika system för sina kvalitetsarbeten har det funnits behov av att jämföra metoder och utbyta erfarenheter med varandra:
- Folkbildningsförbundets *Etikdelegation* har under året reviderat den etiska plattformen, beslutat om nya tolkningar och förtydliganden beträffande kulturprogram samt haft regionala konferenser om etik i musikverksamhet.
- RIO har övertagit huvudmannskapet för kvalitetsenkäterna *FB Kvalitet*, ett webbaserat enkätverktyg som används för att mäta centrala värden inom folkhögskolans längre kurser. År 2010 var 84 folkhögskolor anslutna till *FB Kvalitet*.
- RIO och SKL har startat ett mentorsprojekt som innebär att alla rektorer erbjuds bidrag för att anlita en personlig mentor. En mentorförteckning erbjuds också skolorna. Projektet kommer att pågå till 1 juli 2012.
- RIO och Arbetsgivaralliansen har utvecklat en styrelseutbildning för rörelsefolkhögskolornas styrelser. Den erbjuds från och med hösten 2010.

- RIO har tagit fram en checklista för rektorer och ordföranden som beskriver styr- och policydokument som en folkhögskola kan ha nytta av.
- Folkbildningsrådet har fått i uppdrag av RIO och SKL att utveckla former för att stärka de studerandes rättsliga ställning inom folkhögskolan. Under året har Folkhögskolornas studerandemålsrättsliga råd, FSR, inrättats. Målsättningen är att alla folkhögskolor ska ansluta sig till FSR före årsskiftet 2010/2011. I januari inrättas ett rättsligt råd inom ramen för FSR dit folkhögskoledeltagare kan vända sig med överklaganden av beslut som fattats av folkhögskolorna.

Folkbildningsrådets sammanfattande slutsatser och förslag på åtgärder

Folkbildningsrådet har analyserat folkhögskolors och studieförbunds kvalitetsredovisningar inlämnade år 2010. Våra slutsatser och förslag på åtgärder är följande:

- Folkhögskolornas och studieförbundens kvalitetsredovisningar visar en tydlig utveckling från idé till genomförande i kvalitetsarbetet. Folkbildningsrådet bedömer att nästan alla folkhögskolor och studieförbund har ett systematiskt kvalitetsarbete. Av de 148 folkhögskolor som ingår i kvalitetsredovisningen 2010 bedömer Folkbildningsrådet att cirka fem procent har brister i sitt systematiska kvalitetsarbete. Av de totalt nio studieförbund som ingår i kvalitetsredovisningen bedömer Folkbildningsrådet att åtta har ett systematiskt kvalitetsarbete, och i ett studieförbund är det systematiska kvalitetsarbetet fortfarande under uppbyggnad.

Åtgärder: Folkbildningsrådet gör särskilda uppföljningar av de skolor och studieförbund, som bedöms ha brister i sitt systematiska kvalitetsarbete.

- Folkhögskolor och studieförbund har ett fortsatt behov av att stärka formerna för utvärdering och hur dess resultat och lärdomar kan tas tillvara i verksamheten.

Åtgärder: Folkbildningsrådet kommer år 2011 att presentera resultat från den pågående kartläggningen av folkhögskolors och studieförbunds egna utvärderingar avseende den statsbidragsberättigade verksamheten. Kartläggningen görs inom ramen för Folkbildningsrådets nationella utvärderingar. Syftet är att få en övergripande bild av den utvärderingsverksamhet som sker idag och att identifiera eventuella områden som det behövs mer kunskap om.

- Folkhögskolorna bör fortsätta att förstärka deltagarinflytandet i kvalitetsarbetet.

Åtgärder: Folkbildningsrådet följer upp utvecklingen av folkhögskolornas arbete med deltagarinflytande i kommande redovisningar.

- Folkhögskolor och studieförbund har ett fortsatt behov av att stärka redovisningen av de effekter som kvalitetsarbetet ger.
- Folkhögskolorna bör fortsätta att utveckla kvaliteten i allmän kurs med betoning på systematik.
- Studieförbunden bör fortsätta att utveckla kvaliteten i verksamhet med medlemsorganisationer och samverkansorganisationer med betoning på systematik och anordnarskap.
- Studieförbund bör fortsätta att stärka förankring och delaktighet i kvalitetsarbetet inom avdelningar, regioner och/eller distrikt.
- I kvalitetsredovisningarna bör tydligt framgå hur resultat av internkontroll och särskilda granskningar beaktas i studieförbundens och folkhögskolornas kvalitetsarbete.

Åtgärder: Folkbildningsrådet följer särskilt upp utvecklingen inom dessa områden.

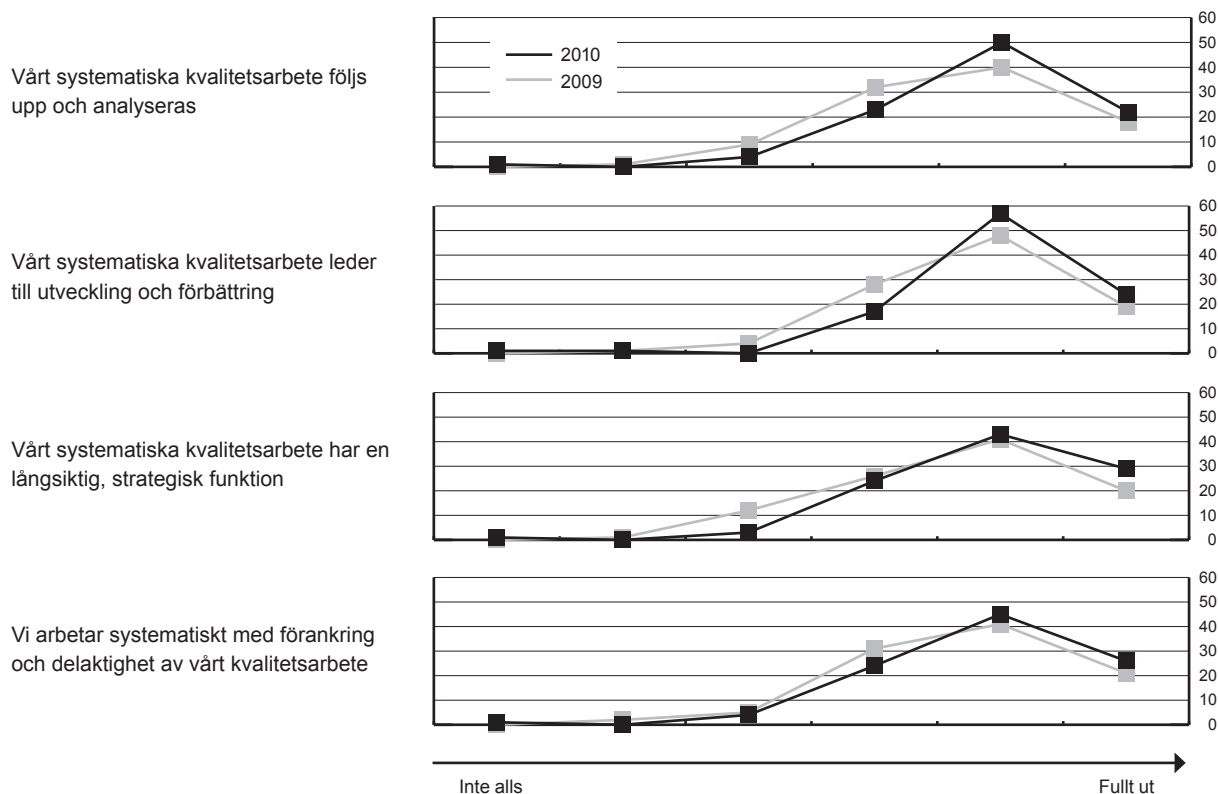
Folkhögskolornas kvalitetsarbete

Den kvalitetsrapportering som folkhögskolorna lämnade till Folkbildningsrådet i juli 2010 är den tredje i ordningen. Årets redovisning, som har en särskild betoning på åtgärder till följd av kvalitetsarbetet, visar den utveckling som skett sedan föregående rapporteringstillfälle. Tillsammans med tidigare kvalitetsredovisningar utgör den också ett

underlag för att kunna se tendenser över treårsperioden.

Alla citat som förekommer i texten är hämtade från folkhögskolornas skriftliga kvalitetsredovisningar som lämnats till Folkbildningsrådet.

Figur 1. Självvärdering systematiskt kvalitetsarbete (andel folkhögskolor i procent)

Självvärderingar

Folkhögskolorna gör årligen en självvärdering av sitt kvalitetsarbete utifrån olika perspektiv. Folkbildningsrådet har tillsammans med Referensgruppen för den nationella kvalitetsredovisningen tagit fram frågorna i självvärderingen. Redovisningen ger en samlad bild av hur folkhögskolorna värde- rar sitt eget kvalitetsarbete och den kontinuerliga självvärderingen ger förutsättningar att följa kvalitetsarbetets utveckling över tid.

På frågan om det finns mål för folkhögskolans systematiska kvalitetsarbete, uppgav alla att så är fallet. Figur 1 visar hur folkhögskolorna har besvarat övriga frågor kring systematiken i kvalitetsarbetet genom att tillämpa en sexgradig skala, där "inte alls" är 1 och "fullt ut" är 6. En jämförelse görs med svaren från föregående år.

Folkhögskolorna har gjort en mer positiv självvärdering än förra året på samtliga frågor, vilket visar att det systematiska kvalitetsarbetet stegvis upplevs ha stärks inom organisationerna. Andelen skolor som anser att kvalitetsarbetet har en långsiktig, strategisk funktion har ökat mycket sedan förra året, vilket påvisar en utveckling från idé till

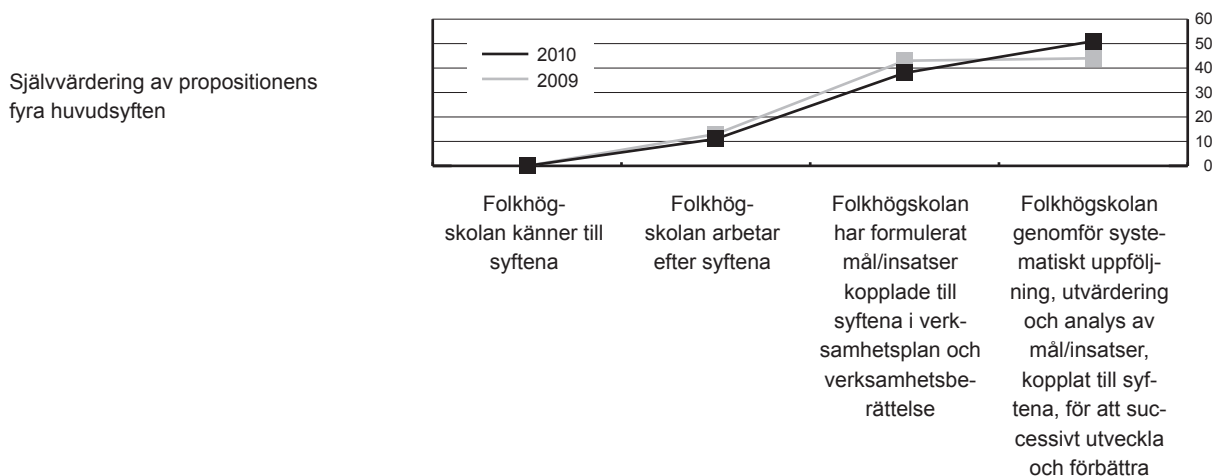
genomförande och att man börjar kunna se konkreta resultat.

Folkhögskolorna värde- rar också hur de i sin verksamhet förhåller sig till statens syften och verksamhetsområden. Självvärderingen baserar sig på en fyrgradig skala, där "Folkhögskolorna känner till syftena" är 1 och "Folkhögskolorna genomför systematiskt ..." är 4. I figurerna nedan anges antal folkhögskolor i procent. En jämförelse görs med svaren från föregående år.

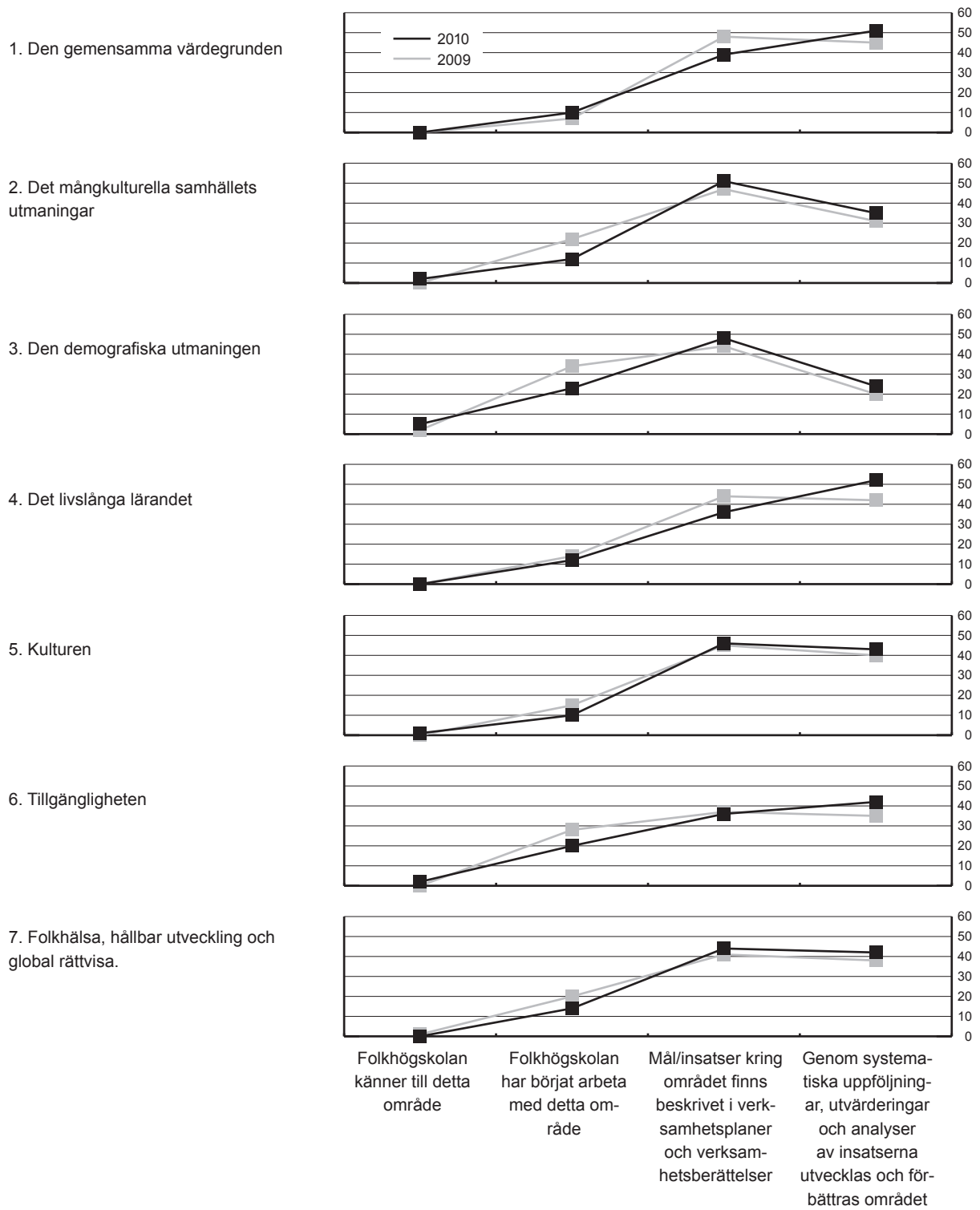
I figur 2.1 syns en tydlig förflyttning mot ökad medvetenhet och verksamhetens direkta koppling till statens syften. Med en ökning på sju procentenheter sedan förra året är det nu över 50 procent av alla folkhögskolor som uppger att de genomför systematiskt uppföljning, utvärdering och analys av mål/insatser, kopplat till syftena, för att successivt utveckla och förbättra.

Även när det gäller kopplingen till statens verksamhetsområden, figur 2.2 på nästa sida, gör folkhögskolorna med några få undantag en högre värdering än föregående år. På högsta nivån handlar det om en ökning på ungefär fem procentenheter för de flesta verksamhetsområden. *Det livslånga*

Figur 2.1 Självvärdering statens syften (andel folkhögskolor i procent)

Figur 2.2 Självvärdering statens verksamhetsområden (andel folkhögskolor i procent)

lärandet utmärker sig som det verksamhetsområde som ligger högst och som också ökat mest sedan förra redovisningstillfället, medan *den demografiska utmaningen* är det område som folkhögskolorna anser sig inte ha kommit så långt med.

Folkbildningsrådets analys

Folkhögskolornas kvalitetsredovisningar visar en tydlig utveckling där folkhögskolorna går allt mer från idé till genomförande i sitt kvalitetsarbete. Folkbildningsrådet bedömer att i stort sett alla folkhögskolor idag har ett systematiskt kvalitetsarbete och konstaterar därmed att de senaste årens satsningar på att stärka folkhögskolornas kvalitetsarbete har lett till önskat resultat. Rutiner för det kontinuerliga kvalitetsarbetet börjar sätta sig i organisationen, samtidigt som det bör vara fortsatt prioriterat att ytterligare stärka och utveckla det.

Folkbildningsrådet bedömer att merparten av de folkhögskolor som tidigare bedömts ha brister i sitt kvalitetsarbete har gjort betydande insatser under året för att stärka detta. Samtidigt finns det ett mindre antal andra folkhögskolor som utifrån årets kvalitetsredovisningar bedöms ha brister i system och metoder. Att en folkhögskolas systematiska kvalitetsarbete försvagas från ett år till nästa kan bland annat bero på bristande kontinuitet i ledningen, ofta i kombination med en situation där framarbetade rutiner och metoder ännu inte hunnit förankras inom organisationen.

Vid redovisningen år 2007 bedömde Folkbildningsrådet att cirka tio procent av folkhögskolorna hade brister i sitt systematiska kvalitetsarbete. I 2009 års redovisning hade andelen sjunkit till cirka fem procent, en nivå som ligger kvar även för 2010 men gäller andra folkhögskolor.

Områden med framträdande kvalitetsförbättring

I 2010 års kvalitetsredovisning lyfter folkhögskolorna fram vilka förbättringsåtgärder som deras systematiska kvalitetsarbete har lett till. Några områden framträder där genomförda insatser syns särskilt tydligt.

Rutiner och metoder för kvalitetsarbetet

Folkhögskolornas kvalitetsarbete har tydligt utvecklats från policyskapande och planering till implementering. Då man tidigare i sina redovisningar skrev att *"folkhögskolan arbetar med"* anger man nu att *"rutinen fungerar och följs upp"*. Förfinade kvalitetssystem och rutiner är särskilt tydligt i planeringsprocessen och målformuleringsarbetet. Statens syften med statsbidraget och de prioriterade verksamhetsområdena ingår i dag tydligare i de flesta folkhögskolors strategier och verksamhetsplaner.

Genom att styrelse och personal blir mer stringenta i att beskriva vad de vill uppnå med sin verksamhet har även folkhögskolornas uppföljningar förbättrats. *"Vår verksamhetsplan med övergripande mål har utvecklats och är nu fundament för vårt kvalitetsarbete. En reviderad årscykel för kvalitetsarbetet säkerställer tidsplaneringen. Underliggande finns än mer genomarbetade arbets- och kursplaner samt en reviderad och anpassad dokumentation över de administrativa rutinerna. Som stöd för uppföljning och utvärdering finns plan för måluppfyllelse."* Andra exempel som nämns är utveckling av deltagarenkäterna så att de bättre stämmer överens med folkhögskolornas målsättningar. Enkäternas resultat används på ett effektivare sätt genom att de återkopplas till deltagare och tjänar som underlag för styrelsens beslutsfattande och personalens handlingsplaner. I många årsredovisningar finns ett avsnitt om folkhögskolornas kvalitetsarbete, vilket också tyder på att fler folkhögskolor vill kommunicera sitt kvalitetsarbete.

Folkbildningsrådet ser också att folkhögskolorna sedan 2007 har arbetat för att öka samplaneringen av kurser och linjer. Genom att standardisera antagning, utvecklingssamtal, enkäter till deltagare och många andra rutiner så vill man säkra att medarbetarna agerar konsekvent inom en folkhögskola.

Administrativ kvalitet

Den administrativa kvaliteten utvecklas mer och mer för varje år. En del folkhögskolor uppger att det har skett ett skifte i fokus i kvalitetsarbetet från undervisningsprocessen till den administrativa processen. Nu finns det mål på kort och lång sikt även för administrationen. *Internkontroll* är ett nytt begrepp i årets redovisningar och beskrivs i form av planer för hur kontroll och granskning av verksamheten ska ske.

I kvalitetsrapporteringen för 2010 beskriver flertalet folkhögskolor att de under året har utvecklat sitt IT-stöd, bland annat som ett led i att bemöta deltagarna på ett rättssäkert sätt. Man har köpt in system för frånvarorapportering och har utvecklat hemsidor för att ansöka on-line. *"Man får fram statistik och kan följa utvecklingen för grupper och individer. Det effektiviserar också administrationen"*. Man söker lösningar för att koppla samman olika system; *"vi vill kunna koppla anmälan via webben till folkhögskolornas administrativa system, samt till bokning av rum och fakturering. En sådan lösning skulle underlätta och säkerställa administrationen"*. Många har tagit fram en kommunikationsstrategi och en grafisk profil. Hemsidorna utvecklas så att man lättare ska kunna profilera sig. Extern kommunikation är ett led i att utveckla kvalitetsarbetet.

Delaktighet

Ökad delaktighet från olika håll framhålls i folkhögskolornas redovisningar som både en viktig förutsättning för kvalitetsarbetet och ett område där man ser tydliga förbättringar.

Styrelsens delaktighet i kvalitetsarbetet har utvecklats enligt folkhögskolorna. Till exempel *"har*

styrelsen tydliggjort sin roll och sina arbetsuppgifter och utarbetat en verksamhetsplan för sitt eget arbete". Många folkhögskolor uppger även att samarbetet med huvudmän och medlemsorganisationer har utvecklats. Exempelvis genom att driva gemensamma projekt och ha diskussioner om parternas förväntningar på det framtida samarbetet. En folkhögskola har tagit fram *"policydokument för korta kurser som förtydligar hur vi vill samverka med våra huvudmän"*.

De flesta folkhögskolor har satsat på att fördjupa **personalens delaktighet** i kvalitetsarbetet, till exempel i planeringsprocesserna och genom förändrade mötesrutiner. Man beskriver att personalen är mer involverad och ser nyttan med att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete. *"Som ett resultat av det övergripande systematiska kvalitetsarbetet drivs numera samma processer i mindre skala vid de enskilda utbildningslinjerna och även ibland efter kortvariga projekt. Viljan hos den pedagogiska personalen att nyttja systematiken under pågående kurs tid har ökat väsentligt och förhållningssättet – att uppfatta kvalitet som en ständig pågående process – är i stort sett etablerat hos skolans undervisande personal"*. Många folkhögskolor har arbetat med organisationsplaner, ansvars- och befattningsbeskrivningar. Dessa följs upp i form av mål och resultat i medarbetarsamtalen.

Folkhögskolorna upplever att det är svårt att få till stånd en aktiv deltagardemokrati. Många folkhögskolor testar olika metoder för att deltagarna ska engagera sig i studeranderåd, kursråd, etc. Till exempel avsätts lärartid för att stödja skolrådets arbete, man avsätter resurser till studeranderåden, vissa skolor skapar engagemang genom forumtid, etc. Deltagardemokrati sätts i samband med det **studeranderättsliga perspektivet**, som är en särskild satsning av RIO och SKL år 2010. När folkhögskolorna i sina redovisningar tar upp studeranderätten är det i samband med förbättrade antagningsprocesser, utvecklingssamtal, omdömesättning och behörighet.

Samverkan

Samverkan har visat sig vara en framgångsfaktor för utveckling av kvalitetsarbetet. Folkhögskolorna har sedan 2006 haft flera gemensamma metodutvecklingsprojekt igång, också i samverkan med andra organisationer, med kvalitetsarbete som huvudsyfte. Utbyte och samverkan fortsätter ofta även efter det att projekten avslutas, vilket tyder på att folkhögskolor ser en mening i att arbeta tillsammans om kvalitetsarbetet. Utifrån Folkbildningsrådets bedömningar går det också att dra slutsatsen att de folkhögskolor som har ett väl utvecklat kvalitetsarbete så gott som alltid ingår i någon form av utbyte och samverkan med andra organisationer.

Fokus: Allmän kurs

I regeringens riktlinjer från 2008 fick Folkbildningsrådet i särskilt uppdrag att följa upp kvaliteten i de långa behörighetsgivande allmänna kurserna. I 2009 och 2010 års redovisningar ingår frågan om hur folkhögskolan har arbetat för att utveckla kvalitetsarbetet i allmän kurs. I 2010 års redovisningar finns det några områden som återkommer hos ett stort antal skolor. Ett område handlar om själva grunden för allmän kurs, där folkhögskolorna beskriver att de har gjort genomlysningar av **syfte och mål**, att det sker mer samverkan och planering mellan olika arbetslag på folkhögskolan och att målformuleringarna förbättras. Ett annat område handlar om **deltagarnas närvaro** som är en kvalitetsfaktor i allmän kurs. Folkhögskolorna arbetar proaktivt, till exempel genom bemötande och motivationshöjande samtal. Det är av vikt att *”förstå och hantera deltagare med trasslig bakgrund, med misslyckade gymnasiestudier och en negativ attityd till utbildning”*. Frånvarorapportering i digitaliserad form används i större utsträckning. Andra exempel på hur skolorna verkar för att stärka deltagandet och kvaliteten på allmän kurs är **mentorskap** som flera folkhögskolor infört i syfte att ge stöd till deltagare och då speciellt deltagare med särskilda behov, **flexibelt lärande i form av distansstudier**, och **ämnesövergripande tema-**

studier vilket innebär att allmän kurs inkluderar mer av tematiska studier som har en koppling till statens syften och verksamhetsområden.

Uppföljning av utvecklingsområden 2009

Utifrån 2009 års kvalitetsredovisningar identifierade Folkbildningsrådet tre prioriterade utvecklingsområden för folkhögskolornas vidare kvalitetsarbete. Under året som gått har ytterligare steg tagits inom alla tre utvecklingsområden;

- **Folkhögskolorna bör i sitt kvalitetsarbete uppmärksamma deltagarnas inflytande**

Flertalet folkhögskolor har beskrivit hur de arbetar för att öka deltagarnas inflytande i kvalitetsarbetet. Deltagarinflytandet problematiseras och alternativa metoder används.

- **Former för uppföljning och utvärdering och hur de är kopplade till verksamhetens mål**

Uppföljnings- och utvärderingsmetodik är ett ständigt utvecklingsområde för alla som bedriver ett kvalitetsarbete. Flera folkhögskolor än tidigare redovisar att de har utvecklat sina metoder och att de kopplas till verksamhetens mål. RIO:s *FB Kvalitet*⁴ är ett bra exempel på hur samarbete mellan folkhögskolorna har lett till att man utvecklat gemensamma utvärderingsmetoder. Resultaten får större tyngd i och med att en folkhögskola kan jämföra sig med många andra.

- **Åtgärder till följd av kvalitetsarbetet**

Folkbildningsrådet kan i 2010 års rapportering utläsa mer av vad folkhögskolornas kvalitetsarbete har lett till, det vill säga åtgärder till följd av kvalitetsarbetet, där folkhögskolorna har blivit mer konkreta i sina beskrivningar. För tre år sedan var det fler folkhögskolor som hade fokus på arbetsmiljöfrågor och deltagarenkäter medan man idag är mer inriktade på helheten, med andra ord hur

⁴ *FB Kvalitet* är ett webbaserat enkätverktyg som används för att mäta centrala värden inom folkhögskolans längre kurser. I dagsläget är 84 folkhögskolor anslutna.

planering, uppföljning och förbättring hänger ihop. I takt med en kontinuerlig tillämpning av kvalitets-system över tid kommer kopplingen till vidtagna åtgärder och beskrivningen av dessa troligtvis bli ännu tydligare.

Folkbildningsrådets förslag på utvecklingsområden 2010

- Fortsatt behov av att stärka formerna för utvärdering och hur dess resultat och lärdomar tas tillvara i den fortsatta verksamheten.
- Fortsatt behov av att stärka redovisningen av de effekter som kvalitetsarbetet ger i verksamheten.
- Folkhögskolorna bör fortsätta att förstärka deltagarinflytandet i kvalitetsarbetet.
- Folkhögskolorna bör fortsätta att utveckla kvaliteten i allmän kurs med betoning på systematik.
- I kvalitetsredovisningarna bör tydligt framgå hur resultat av internkontroll och särskilda granskningar beaktas i folkhögskolornas kvalitetsarbete.

Studieförbundens kvalitetsarbete

Den kvalitetsredovisning som Studieförbunden lämnade till Folkbildningsrådet i juli 2010 är den tredje i ordningen. Årets redovisning, som har en särskild betoning på åtgärder till följd av kvalitetsarbetet, visar den utveckling som skett sedan föregående rapporteringstillfälle. Tillsammans med tidigare kvalitetsredovisningar utgör den också ett underlag för att kunna se tendenser över treårsperioden.

Alla citat som förekommer i texten är hämtade från studieförbundens skriftliga kvalitetsredovisningar som lämnats till Folkbildningsrådet.

Självvärdering

Studieförbunden har i de årliga kvalitetsredovisningarna gjort en självvärdering av sitt kvalitetsarbete utifrån olika perspektiv. Folkbildningsrådet har tillsammans med Referensgruppen för den nationella kvalitetsredovisningen tagit fram frågorna i självvärderingen. Flera av studieförbunden har samlat in uppgifter från sina avdelningar/regioner och sedan vägt samman dessa till en gemensam självvärdering. Redovisningen ger en samlad bild av hur studieförbunden värderar sitt eget kvalitetsarbete och den kontinuerliga självvärderingen ger förutsättningar att följa kvalitetsarbetets utveckling över tid.

På frågan om det finns mål för studieförbundens

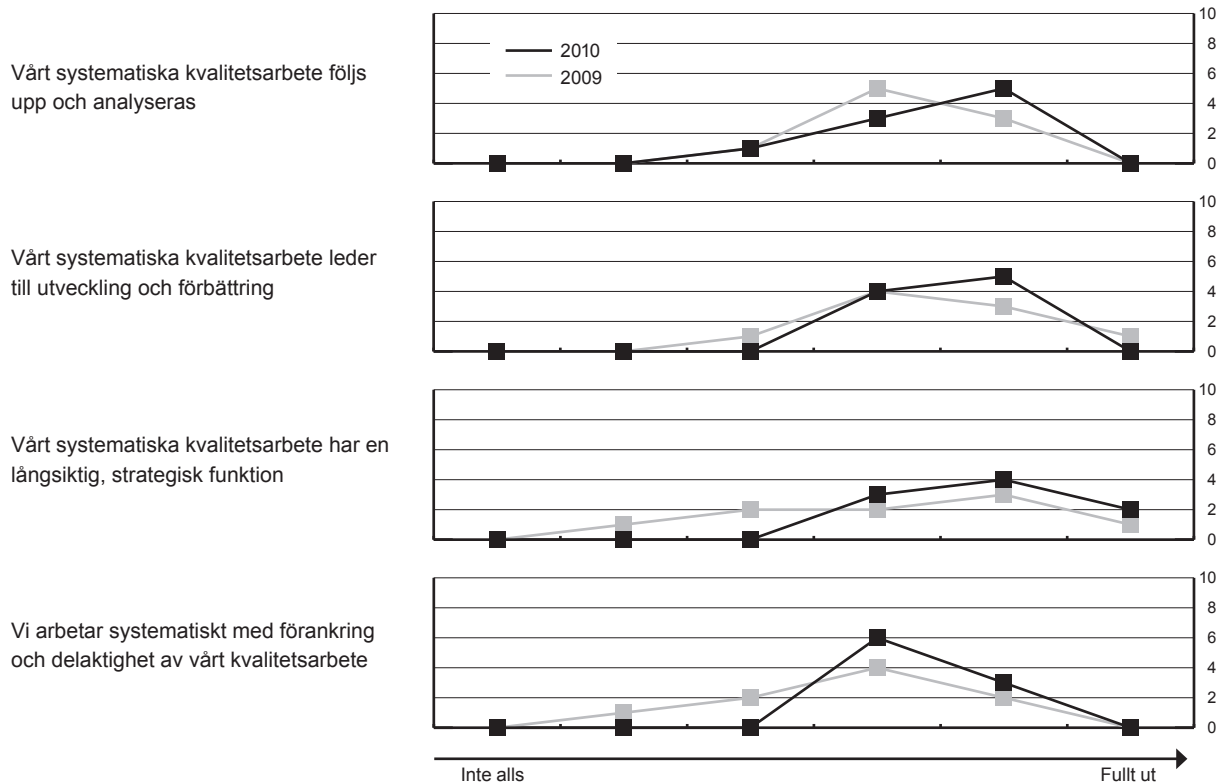
systematiska kvalitetsarbete uppger alla att så är fallet. Figur 3 på nästa sida visar hur studieförbunden har besvarat övriga frågor kring systematiken i kvalitetsarbetet genom att tillämpa en sexgradig skala, där *"inte alls"* är 1 och *"fullt ut"* är 6. En jämförelse görs med föregående års självvärdering:

Självvärderingen visar att studieförbunden upplever att deras systematiska kvalitetsarbete har stärkts jämfört med föregående år. I ett fall har ett studieförbund värderat sig lägre än året innan. Det hör förmodligen ihop med att man befinner sig i en utvecklingsfas där man under det senaste året gjort en omstart i sitt systematiska kvalitetsarbete. Studieförbundet har börjat använda en ny modell och därmed också omvärderat sitt kvalitetsarbete utifrån dessa nya omständigheter.

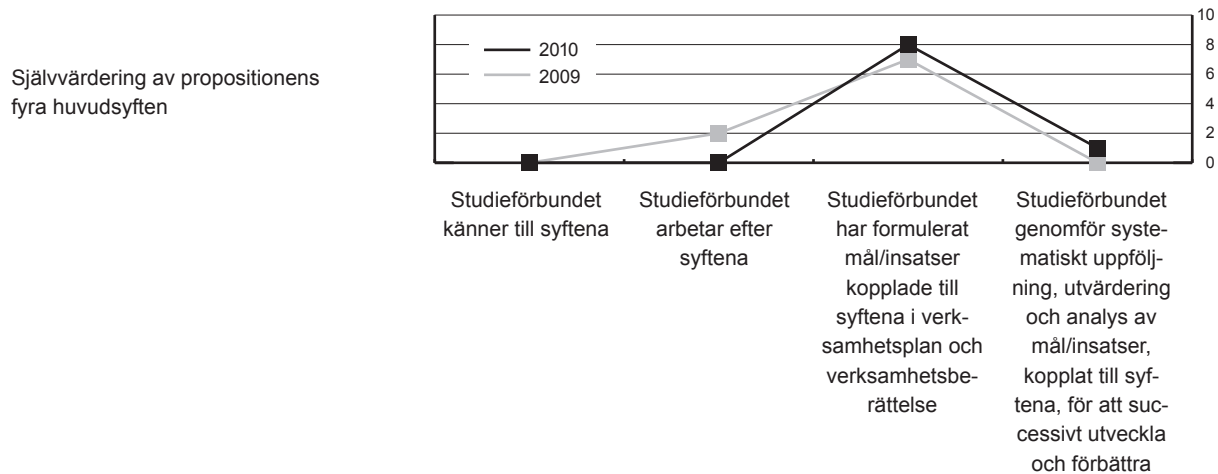
Studieförbunden värderar även hur verksamheten förhåller sig till statens syften och verksamhetsområden, se figur 4.1 respektive 4.2 på nästa uppslag. Självvärderingen baserar sig på en fyrgradig skala, där *"Studieförbundet känner till syftena"* är 1 och *"Studieförbundet genomför systematiskt ..."* är 4. I figurerna görs en jämförelse med svaren från föregående år.

Självvärderingarna visar en gradvis förflyttning mot ökad systematik i studieförbundens arbete med statens verksamhetsområden.

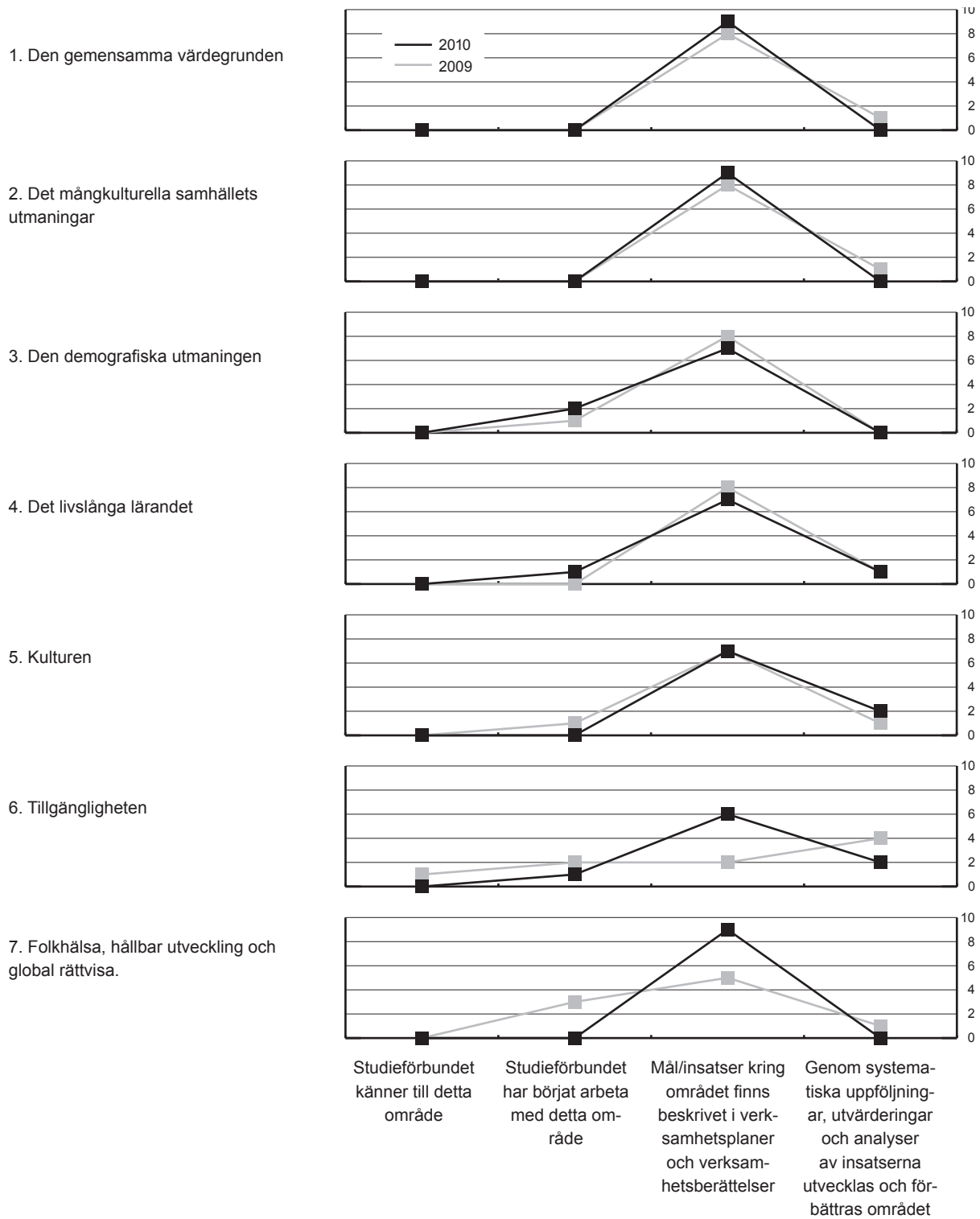
Figur 3. Självvärdering systematiskt kvalitetsarbete (antal studieförbund)

Figur 4.1 Självvärdering statens syften (antal studieförbund)

Figur 4.2 Självvärdering statens verksamhetsområden (antal studieförbund)

Folkbildningsrådets analys

Studieförbundens kvalitetsredovisningar visar tydligt hur kvalitetsarbetet har utvecklats sedan 2007. En generell utveckling är att studieförbunden i början beskrev kvalitetsarbetet på en övergripande nivå, i form av strategier, riktlinjer och anvisningar. Fortfarande så har målformuleringsarbetet hög prioritet – ”målen flyttas fram” och ”vi har tagit ett stort steg framåt när det gäller förmågan att sätta gemensamma och smarta mål” – men redovisningen visar också att studieförbundens kvalitetsarbete har gått från idéstadium till genomförande, från policyskapande och planering till implementering. Möjligheten att utläsa åtgärder till följd av kvalitetsarbetet har ökat, både för Folkbildningsrådet i redovisningarna och för studieförbunden själva genom att de kan utläsa avdelningarnas resultat utifrån olika enkäter.

Studieförbunden skiljer sig åt i såväl organisationsform som storlek och man arbetar utifrån olika metoder och modeller vilket gör att kvalitetsarbetet ser olika ut i studieförbunden. Folkbildningsrådet ser styrkor och svagheter i samtliga studieförbunds kvalitetsarbete. Därför är det positivt att se att det också sker erfarenhetsutbyte mellan olika studieförbund kring metoder och modeller för kvalitetsarbete. Under det senaste året har två studieförbund påbörjat implementeringen av nya kvalitetsledningssystem och två studieförbund har beslutat att deras förbundskanslier och samtliga avdelningar ska ISO-certifieras.

Folkbildningsrådet har följt utvecklingen inom de två studieförbund som bedömdes ha brister i sitt kvalitetsarbete utifrån redovisningarna 2009. Ett av studieförbunden har gjort en nystart i sitt kvalitetsarbete och har valt kvalitetsledningssystemet *Lean*. ”Målet är att införa *Lean* inom hela förbundet och på samtliga processer”. Folkbildningsrådet har haft uppföljningsmöten med studieförbundet på såväl central som avdelningsnivå. Det andra studieförbundet befinner sig i en omorganisation med utökad självständighet för de fem

avdelningarna. Deras målsättning är att bygga en tydlig och stabil organisation och har valt att ännu inte implementera ett specifikt kvalitetssäkrings-system. Folkbildningsrådets slutsats blir även i år att studieförbundet än så länge saknar ett systematiskt kvalitetsarbete. Folkbildningsrådet kommer fortsätta följa hur utvecklingen fortskrider inom båda dessa studieförbund.

Av de totalt nio studieförbund som ingår i kvalitetsredovisningen är det Folkbildningsrådets bedömning att åtta idag har ett systematiskt kvalitetsarbete. Inom ett studieförbund är det systematiska kvalitetsarbetet fortfarande under uppbyggnad. Detta är en förbättring jämfört med 2009 då två förbund bedömdes ha brister i kvalitetsarbetet.

Områden med framträdande kvalitetsförbättring

I 2010 års kvalitetsredovisning lyfter studieförbunden fram vilka åtgärder som deras systematiska kvalitetsarbete har lett till. Några områden framträder där genomförda förbättringsåtgärder syns särskilt tydligt.

Utveckling och förändring av det systematiska kvalitetsarbetet

Studieförbunden går mot att följa nationella riktlinjer för kvalitetsarbetet och färre har regionala varianter av kvalitetsarbetet. Genom att ta fram nationella rutiner och standardisera formerna för planering, uppföljning och utvärdering uppnås en större kontinuitet i kvalitetsarbetet. Studieförbunden har större möjlighet att göra jämförelser och dra nytta av erfarenheter och kompetenser från skilda delar i organisationen. De studieförbund som på ett systematiskt sätt följer upp kvalitetsarbetets utveckling på avdelningsnivå kan också ge en tydligare beskrivning av detta i sin redovisning till Folkbildningsrådet.

Det viktiga arbetet med att **förankra** kvalitetsarbetet inom hela organisationen fortsätter. Att ta fram

gemensamma rutiner är ett första steg, till exempel en *"årscykel för hur hela organisationen arbetar i samklang kring planering, genomförande, uppföljning, analys och förbättring"* eller genom att göra *"samtliga rutiner till nationella rutiner"* för att inte ha *"regionala varianter av kvalitetsarbetet"*.

Flera av studieförbunden följer kontinuerligt upp hur kvalitetsarbetet utvecklas i avdelningarna. Ett studieförbund anger i sina riktlinjer vad som förväntas av varje avdelning när det gäller kvalitetsarbetet. *"Det nya är att vi har flyttat fram målen så nu räcker det inte längre att avdelningarna ska ha mål för utpekade verksamhetsområden utan de ska också förbättras och utvecklas i takt med att utvärderingar och analyser görs"*. Varje avdelning redovisar kontinuerligt måluppfyllelse utifrån exakta mätmått och indikatorer. Ett annat studieförbund samlar in redovisningar från samtliga avdelningar. Avdelningarna redovisar genom självvärderingar hur långt de har kommit i att exempelvis tillämpa studieförbundets ledningsprocess och om de har mätbara mål för kvalitetsarbetet. Studieförbundet beskriver att avdelningarna har tagit steg framåt jämfört med föregående redovisningstillfälle. *"Inom områden med låga ingångsvärden har ökningen varit flera hundra procent medan andra haft en mer blygsam utveckling"*.

Ett annat sätt att öka förankringen av kvalitetsarbetet är genom ett aktivt stöd till avdelningarna/regionerna. Exempelvis arbetar flera studieförbund med jämförelser och erfarenhetsutbyten internt, där olika nivåer och personalkategorier på ett systematiskt sätt lär av varandra.

Administrativ kvalitet

Den **administrativa kvaliteten** lyfts fram i studieförbundens redovisningar. Till exempel den särskilda internkontroll som varje studieförbund ska genomföra enligt statsbidragsvillkoren, där redovisning görs genom en särskild rapport. Administrativ kvalitet innebär också en effektivare användning av IT-stöd i form av enhetliga telefonlösningar, ökat användande av webbkonferenser,

gemensamma serverlösningar, ett bättre nyttjande av intranätet, sms-tjänst till cirkelledare, etc. Studieförbunden driver även gemensamt ett projekt för att digitalisera deltagarlistorna.

Anordnarskap och samverkan med medlems- och samarbetsorganisationer

Den verksamhet som studieförbunden **anordnar tillsammans med medlemsorganisationer och samverksansorganisationer** har de valt att stärka och prioritera i kvalitetsarbetet. I kvalitetsredovisningarna lyfts flera exempel fram på hur man arbetat med detta. Ett studieförbund har *"kartlagt medlemsorganisationernas behov och intressen samt tagit fram arbetsplaner för respektive organisation"*. Ett annat studieförbund beskriver att *"medarbetarna från samtliga regioner organiserades i insatsstyrkor med uppdraget att lämna förslag till förbättringsåtgärder"* för den verksamhet som sker i samverkan med föreningar, vilket har lett till förslag om administrativ standardisering, hur kommunikationen ska öka med föreningarna etc. I något fall beskrivs också hur det pedagogiska stödet har ökat efter samtal med medlemsorganisationer och samarbetspartners.

Kommunikationen mellan central och regional/lokal nivå inom studieförbunden framhålls som en viktig faktor för kvalitetsutveckling i anordnarskap, liksom vikten av att tydliggöra de mervärden som samverkan bör generera. Det finns exempel där studieförbund har tagit fram informationsmaterial som förtydligar för personal och samverkansorganisationer vad som gäller vid samverkan. Ett studieförbund beskriver att de *"har valt att utveckla konsulentrollen till att agera mer proaktivt genom omvärldsanalys och därigenom vara bättre skickad till att identifiera behov redan när de uppstår istället för att agera i efterhand"*. Ett studieförbund mäter via enkäter till personal och förtroendevalda hur väl de lever upp till sin *anordnarroll* i förhållande till cirkelledare, medlemsorganisationer och samverkanspartner, innehåll och utformning av verksamhet, profil och särart samt kulturprogram.

Sedan föregående redovisningstillfälle har ett studieförbund expanderat den anslutna verksamheten och beskriver hur de därför har ökat den interna kontrollen genom *”oanmälda besök i studiecirklar; telefonintervjuer med deltagare”*. Studieförbundet har även gjort en internrevision av arbetsplanerna.

Uppföljning och utvärdering

Studieförbunden fortsätter att standardisera rutinerna och verktygen för **uppföljning** och **utvärdering** av deltagarna. *”Samtliga regioner har gemensamt utformade webbenkäter för deltagarutvärdering. Jämförbarheten i hela organisationen har därmed ökat”*.

Genom att samla in redovisningar från studieförbundets alla avdelningar kan studieförbundet göra nationella jämförelser och analyser – *”vi undersöker eventuella samband mellan verksamhetsvolym och hur långt våra avdelningar har kommit i kvalitetsutvecklingen”*.

Ett studieförbund har påbörjat en utvärdering av sin språkverksamhet med hjälp av *peer review*, där utomstående expertis involveras. Diskussioner har påbörjats kring möjligheten att använda liknande metoder studieförbund emellan, det vill säga där representanter från andra studieförbund involveras när en utvärdering ska göras.

Fokus: Cirkelledarnas folkbildningskompetens

Studieförbunden har tillsammans med Folkbildningsrådet arbetat fram indikatorn *cirkelledarnas folkbildningskompetens*. Utgångspunkt är cirkelledarutbildning enligt *steg G*. Indikatorn tillämpas och följs upp sedan två år. Studieförbunden redogör även för hur deras modeller för ledarutveckling har förändrats sedan föregående redovisningstillfälle.

I årets redovisningar anger studieförbunden att cirka 40 000 cirkelledare har deltagit i cirkelledarutbildning *steg G* (studieförbundens gemensamt

antagna minimikrav för grundläggande cirkelledarutbildning), vilket är 5 000 fler än föregående år. Det totala antalet cirkelledare för 2010 uppges vara drygt 100 000. Folkbildningsrådet konstaterar att cirkelledarutbildning är något som studieförbunden fortsätter att prioritera och att antalet utbildade cirkelledare ökar, samtidigt som omsättningen på cirkelledare innebär att detta är en konstant utmaning och det är svårt att värdera fullt ut vad siffrorna står för. Studieförbunden uppger också att arbetet med att förbättra inrapporteringen av ledare som genomgått cirkelledarutbildning och att validera redan erfarna cirkelledare gentemot *steg G* måste fortsätta för att på ett tillförlitligt sätt fånga upp det faktiska antalet utbildade cirkelledare. Man uppskattar att det faktiska antalet är högre än det redovisade. Rapporteringssystemet och hur det tolkas måste säkras så att studieförbunden lätt kan få ut relevanta siffror på utbildade cirkelledare och rutinerna måste vara desamma mellan avdelningarna.

Studieförbunden uppger att deras modeller för ledarutveckling fortsätter att gälla med smärre justeringar och anpassningar. I modellerna ingår introduktionssamtal, godkännande av cirkelledare, påbyggnadsutbildningar och satsningar för att möta ledarnas behov. Till exempel har man översatt studiehandledningarna till flera språk, man ger utbildning i att ta fram arbetsplaner för studiecirklar och tar fram webbaserade utbildningar för de cirkelledare som har få cirklar, etc.

Uppföljning av utvecklingsområden 2009

Utifrån 2009 års kvalitetsredovisningar identifierade Folkbildningsrådet fyra prioriterade utvecklingsområden för studieförbundens vidare kvalitetsarbete. Under året som gått har ytterligare steg tagits inom alla fyra utvecklingsområden.

- **Fortsätta öka antalet cirkelledare som har deltagit i studieförbundens grundutbildningar.**

De flesta studieförbund har formulerat mål som anger att deras avdelningar ska öka antalet cirkelledare som har gått en cirkelledarutbildning. Från föregående redovisningstillfälle har studieförbunden sammantaget gått från 35 000 till 40 000 utbildade cirkelledare enligt steg G.

- **Uppmärksamma det systematiska kvalitetsarbetet i verksamhet med medlemsorganisationer och/eller samverkansorganisationer inom ramen för anordnarskapet.**

Studieförbunden har redogjort för hur de har utvecklat kvalitetsarbetet i den verksamhet som de anordnar tillsammans med medlemsorganisationer och samverkansorganisationer. Vissa av studieförbunden betonar *förarbetet*, att det ska finnas stöd och planer. Andra betonar *anordnarskapet* och uppföljning av genomförd verksamhet.

- **Tydligare beskriva utvärdering och dess resultat som del av det systematiska kvalitetsarbetet.**

Några studieförbund har beskrivit hur de har utvecklat detta område sedan föregående redovisningstillfälle genom att i sin redovisning hänvisa till faktiska utvärderingsresultat.

- **Fortsätta driva den förankring och delaktighet som sker i kvalitetsarbetet inom avdelningar, regioner och/eller distrikt.**

De flesta studieförbund redogör tydligt för hur de har förankrat kvalitetsarbetet i sina regioner/avdelningar. De beskriver också hur de har följt upp utvecklingen av kvalitetsarbetet avdelningsvis. Folkbildningsrådet kommer fortsätta följa detta område i kommande redovisningar.

Folkbildningsrådets förslag på utvecklingsområden 2010

- Fortsatt behov av att stärka formerna för utvärdering och hur dess resultat och lärdomar tas tillvara i den fortsatta verksamheten.
- Fortsatt behov av att stärka redovisningen av de effekter som kvalitetsarbetet ger.
- Studieförbunden bör fortsätta att utveckla kvaliteten i verksamhet med medlemsorganisationer och samverkansorganisationer med betoning på systematik och anordnarskap.
- Studieförbund bör fortsätta att stärka förankring och delaktighet i kvalitetsarbetet inom avdelningar, regioner och/eller distrikt.
- I kvalitetsredovisningarna bör tydligt framgå hur resultat av internkontroll och särskilda granskningar beaktas i studieförbundens kvalitetsarbete.

Bilagor

Bilaga 1.

Bedömningskriterier för folkhögskolornas redovisningar

Beskrivs utveckling i systematiken⁵?

Saknas |-----| Fullt ut

Beskrivs förändringar/åtgärder i förankring av kvalitetsarbetet⁶?

Saknas |-----| Fullt ut

Beskrivs utveckling i kvalitetsarbete i administrationen⁷?

Saknas |-----| Fullt ut

Beskrivs kvalitetsförbättrande åtgärder⁸?

Saknas |-----| Fullt ut

Hur värderas det egna kvalitetsarbetet i självvärderingen?

- Bristande
- Har ett systematiskt kvalitetsarbete
- Har ett väl utvecklat syst kvalitetsarbete

Folkbildningsrådets helhetsintryck⁹:

1 2 3 4 5

Folkbildningsrådets värdering år 2009:

Vad är styrkan i kvalitetsarbetet? Vad gör att Folkbildningsrådet ger poängen 4–5?

Vilka svårigheter beskrivs i kvalitetsarbetet? Vilka svårigheter/förbättringsområden ser Folkbildningsrådet?

Utvärderingar som nämns:

8 Åtgärder: För hög bedömning krävs att det finns en logik mellan kvalitetsarbete och åtgärder.

9 Helhetsintryck: För hög bedömning ska man ha fått hög bedömning på tidigare frågor.

5 Utveckling av det systematiska kvalitetsarbetet: För hög bedömning krävs att man kan beskriva utveckling inom planering, genomförande, uppföljning och utvärdering, att man har arbetat för att upprätthålla kvalitetsarbetet och fungerande rutiner samt om man beskriver att det finns exempelvis specifika målbeskrivningar, uppföljningar och utvärderingar.

6 Förankring: För hög bedömning krävs att man har gjort insatser för att förankra och skapa delaktighet hos deltagare, personal och styrelse.

7 Administration: För hög bedömning krävs att nya rutiner och förbättringar beskrivs, att man har arbetat för att upprätthålla rutinerna och att de hänger ihop med resten av verksamhet.

Bilaga 2.

Bedömningskriterier för studieförbundens redovisningar

1. Systematiskt kvalitetsarbete – metoder, system och rutiner

Metoder, system och rutiner som används i kvalitetsarbetet.

– |————|————|————|————| +

Beskriver studieförbundet att de har utvecklat metoder, system och rutiner sedan föregående redovisningstillfälle?

Exempel:

2. Tillämpning

Hur metoder, system och rutiner tillämpas.

– |————|————|————|————| +

Fortsätter studieförbundet förankra kvalitetsarbetet i regioner/avdelningar?

Exempel:

3. Åtgärder

Åtgärder av det systematiska kvalitetsarbetet.

– |————|————|————|————| +

Beskrivs åtgärder av det systematiska kvalitetsarbetet?

Hur och inom vilka områden beskrivs åtgärder?

4. Förbättring

Förbättring och utveckling av kvalitetsarbetet.

– |————|————|————|————| +

Beskrivs hur kvalitetsarbetet utvecklas och förbättras?

5. Hur värderar studieförbunden det egna kvalitetsarbetet i självvärderingen?

Bristande

Har ett systematiskt kvalitetsarbete

Har ett väl utvecklat syst kvalitetsarbete

Folkbildningsrådets helhetsintryck:

1 2 3 4 5

Bilaga 3.

Anvisningar för den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete 2010 – folkhögskolor

Anvisningarna för den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete 2010 beskriver de områden som folkhögskolorna redovisade till Folkbildningsrådet 1 juli 2010:

Kvalitetsarbetet inom folkhögskolan

1. Systematik i kvalitetsarbetet

- Beskrivning av hur det systematiska kvalitetsarbetet har utvecklats inom folkhögskolan från föregående redovisningstillfälle.
- Beskrivning av viktigare kvalitetsförbättrande åtgärder i verksamheten som gjorts till följd av kvalitetsarbetet.
- Beskrivning av de kvalitetsförbättrande åtgärder som gjorts sedan föregående redovisningstillfälle och som avser den allmänna kursen.
- Självvärdering av mål, systematik och förankring.
- Beskrivning av förändringar och/eller åtgärder avseende förankring och delaktighet sedan föregående redovisningstillfälle.

2. Statens syften och prioriterade verksamhetsområden

- Självvärdering av propositionens fyra huvudsyften och sju verksamhetsområden.

3. Systematiskt kvalitetsarbete i administrationen

- Beskrivning av hur det systematiska kvalitetsarbetet i administrationen har utvecklats inom folkhögskolan från föregående redovisningstillfälle.

4. Utvecklings- och profileringsbidrag

- Beskrivning av projekt/aktiviteter samt dess resultat och effekter som folkhögskolan har genomfört för att utveckla och profilera verksamheten.

Bilaga 4.

Anvisningar för den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete 2010 – studieförbund

Anvisningarna för den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete 2010 beskriver de områden som studieförbunden redovisade till Folkbildningsrådet 1 juli 2010:

Kvalitetsarbetet inom studieförbundet

1. Systematik i kvalitetsarbetet

- Beskrivning av hur det systematiska kvalitetsarbetet har utvecklats inom studieförbundet från föregående redovisningstillfälle.
- Beskrivning av viktigare kvalitetsförbättrande åtgärder i verksamheten som gjorts till följd av kvalitetsarbetet.
- Beskrivning av hur redovisningen sammanställs på central nivå.
- Självvärdering av mål, systematik och förankring.
- Beskrivning av förändringar och/eller åtgärder avseende förankring och delaktighet sedan föregående redovisningstillfälle.

2. Statens syften och prioriterade verksamhetsområden

- Självvärdering av propositionens fyra huvudsyften och sju verksamhetsområden.

3. Internkontroll

- Beskrivning av förändringar och/eller åtgärder i de metoder och system som används för kontroll av studieförbundets verksamhet, samt om det har skett förändringar i hur denna kontroll genomförs.

4. Cirkelledarnas folkbildningskompetens

- Andel utbildade cirkelledare i steg G i förhållande till totala antalet cirkelledare.
- Beskrivning av eventuella förändringar i hur godkännande av cirkelledare sker.
- Beskrivning av eventuella förändringar i studieförbundets modell/plan för ledarutveckling.

5. Försöks- och utvecklingsverksamhet

- Beskrivning av projekt/aktiviteter samt dess resultat och effekter som studieförbundet har genomfört i form av försöks- och utvecklingsverksamhet.

Bilaga 5.

Plan för redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2011–2014

Målsättning

Folkhögskolor och studieförbund ska utveckla ett systematiskt kvalitetsarbete som stöd i arbetet med de av staten angivna syftena och prioriterade verksamhetsområdena för statens stöd samt till de egna målen i organisationen.

Bakgrund

Planen har som utgångspunkt folkbildningspropositionen *Lära, växa, förändra* (2005/06:192) där folkbildningen uppmanas att utveckla sitt kvalitetsarbete och där ”det är önskvärt att ett mer systematiskt kvalitetsarbete med inriktning på såväl administration som verksamhetsformer och innehåll utvecklas på alla nivåer inom folkbildningen”. Folkbildningsrådet har tagit tillvara erfarenheter från processen med den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete 2007–2009¹⁰ och vill stimulera till en fortsatt hög ambitionsnivå hos folkhögskolor och studieförbund i kvalitetsarbetet. Planen bygger på utvärderingar och framtidsseminarier som Folkbildningsrådet genomfört tillsammans med folkhögskolor och studieförbund våren 2010. Planen har utformats i samråd med *Referensgruppen för den nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete*.

Definition av systematiskt kvalitetsarbete

Systematiskt kvalitetsarbete enligt Folkbildningsrådets definition är att man inom en verksamhet regelbundet och noggrant dokumenterar och analyserar, för att sedan göra åtgärder som förbättrar verksamheten. Att kvalitetsarbetet är systematiskt innebär att det är en ständigt pågående aktivitet samt att den information som används samlas in,

bearbetas och analyseras på ett tillförlitligt och noggrant sätt.

Ett sätt att bedöma systematiken är att undersöka om det finns en röd tråd i processerna för planering, genomförande, uppföljning och utvärdering.

Ansvarsfördelning

Det är folkhögskolor och studieförbund som utför kvalitetsarbetet och som ansvarar för att det utvecklas. Folkhögskolor och studieförbund definierar mål för sin verksamhet, väljer och utvecklar modeller, metoder och verktyg för sitt kvalitetsarbete. Folkhögskolor och studieförbund definierar vad kvalitet är i den egna verksamheten.

Folkhögskolor och studieförbund redovisar årligen i enlighet med statsbidragsvillkoren sitt kvalitetsarbete till Folkbildningsrådet.

Folkbildningsrådets uppgift är att utforma gemensamma utgångspunkter och årliga anvisningar för att följa upp och redovisa folkbildningens kvalitetsarbete till regeringen. Folkbildningsrådet tar fram fördjupade bilder av folkbildningens kvalitetsarbete och dess resultat och effekter genom att analysera resultat från nationella utvärderingar, rapporter, statistik och årliga uppföljningsbesök vid folkhögskolor och studieförbund.

Folkbildningsrådet bedömer systematiken i folkhögskolors och studieförbunds kvalitetsarbete utifrån inlämnade redovisningar. Folkbildningsrådet redovisar hur folkhögskolors och studieförbunds kvalitetsarbete utvecklas, dess resultat och effekter på sikt i verksamheten samt ger fördjupade bilder av folkbildningens kvalitetsarbete.

I Folkbildningsrådets uppgift ingår också att stödja utvecklingen av folkhögskolors och studieförbunds kvalitetsarbete. Till exempel genom återkoppling till folkhögskolor och studieförbund på deras redovisningar av sitt kvalitetsarbete.

¹⁰ Se ”Nationell kvalitetsredovisning för folkbildningen – beskrivning av processen 2007–2010”.

Tidsplan för rapportering till Folkbildningsrådet

Folkhögskolor och studieförbund ska i enlighet med statsbidragsvillkoren årligen redovisa hur man bedriver sitt kvalitetsarbete. Folkbildningsrådet kommer år 2012 och 2014 begära in en kompletterande redovisning.

Extern utvärdering av Folkbildningsrådets arbete

Under 2014 planeras en samlad, extern utvärdering av Folkbildningsrådets organisation och arbete med nationella utvärderingar, uppföljning och redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete. Utvärderingen ska ge underlag för utveckling av Folkbildningsrådets arbetssätt inom dessa områden.

Folkbildningsrådet

Box 380 74, 100 64 Stockholm

Tel: 08-412 48 00, fax: 08-21 88 26

fbr@folkbildning.se

www.folkbildning.se